

דגם: כיתה הפוכה (Flipped classroom)

מה זה כיתה הפוכה?

הכיתה הפוכה (Flipped classroom) היא דגם ההופך את סדרי הלמידה המקובלים. בשיעור "מסורתי" רגיל הוראה של חומר לימוד חדש מתקיימת בכיתה ואילו בבית נדרש תרגול אישי ויישום של מה שנלמד בכיתה. בכיתה הפוכה הסדר מתהפך ומתבצע בשלבים הבאים: שלב א' – פעילות למידה עצמאית א-סינכרונית של הידע הבסיסי – למידה מרחוק בבית הדורשת מהלומד לפעול כלומד עצמאי. בחלק זה הלמידה נעשית בעזרת יישומים דיגיטליים כמו מצגות, סרטונים, הרצאות מוקלטות, פודקאסטים, טקסטים דיגיטליים אינטראקטיביים או מידע כתוב. למידה בשיטה זו מאפשרת ללומדים ללמוד בקצב המתאים להם/ן לצפות/להקשיב שוב ושוב לתוכן הלימודי המוקלט או הכתוב שברשותם ובמידת הצורך לדלג על חלקים פשוטים שכבר הובנו.

תפקיד המרצה בשלב א: המרצה משמש/ת כמנחה, ומספק/ת הבהרות ותמיכה ללומדים ומפקח/ת על העשייה.

שלב ב' – פעילות למידה בכיתה (פנים אל פנים או מפגש סינכרוני) – למידה פעילה לצורך תרגול ויישום החומר שנלמד באופן עצמאי מהבית בהנחיית מרצה. מיקוד המפגש בהעמקת הבנת התכנים ו/או הרחבה שלהם באמצעים שונים כגון: דיונים, הצגת שאלות, פעילויות חקר, תרגול, עבודה משותפת, עבודה בקבוצות קטנות על פרויקטים שונים.

תפקיד המרצה בשלב ב':¹

- מתן פתרון בעיות של אי הבנה
- התאמת התרגול והמשימות למידת ההתקדמות האישית של הלומדים
- יצירת הזדמנויות לתקשורת עם הסטודנטים שלהם ומענה על שאלותיהם
- מתן תמיכה ומשוב על הלמידה

להלן סיכום המרכיבים המאפיינים את גישת הכיתה הפוכה, בהתייחס למרכיבים של תהליכי ההוראה והלמידה בתוך הכיתה ומחוצה לה.

- המרכיבים המאפיינים את **הלמידה בבית**: • מורה כמרצה • מפגש ראשוני עם הידע הנלמד • למידה בהכוונה עצמית • ידע חדש במגוון פורמטים: סרטוני וידאו, טקסטים, לומדות • שימוש בכלים דיגיטליים • גמישות זמן ומקום.
- המרכיבים המאפיינים את **הלמידה בכיתה**: • מורה כמנחה • ליווי בהבניית ידע • למידה פעילה • למידה שיתופית • זמן ומקום נתונים • משוב מיידית.

מתי כדאי להשתמש בדגם זה?

- ✓ כשיש מידע בסיסי המתאים ללמידה עצמית. כך אפשר לפנות מקום ללימוד מעמיק בכיתה: כאשר רוצים לבסס דיון מעניין על עובדות שיש ללמוד, הסטודנטים ילמדו אותן בבית, ובכיתה יישאר מקום לדיון.
- ✓ כשמלמדים חומר המצריך תרגול. עדיף שהסטודנטים ילמדו בבית ויתרגלו בכיתה. כך יוכלו המרצים לראותם בזמן התרגול, להבחין בקשיים, להבינם ולפתור אותם במהלך השיעור.

¹ מתוך: https://meyda.education.gov.il/files/AdultEducation/gadish/tamar_inbal.pdf

מה מרוויחים מזה?

- ✓ בדרך זו הלומדים נחשפים לתכנים הנלמדים על-פי הקצב האישי שלהם, כאשר הלמידה מתבצעת בכל זמן ובכל מקום בהתאם לבחירת הלומדים, והיא מותאמת למגוון רב של סגנונות למידה.
- ✓ חומרי הלימוד זמינים תמיד וניתן לצפות בהם שוב ושוב.
- ✓ בהוראה זו יש מקום משמעותי למעורבות לומד.
- ✓ דגם זה מעודד את הלומד להיות לומד עצמאי וזו מיומנות חשובה ללומדים במאה ה-21.
- ✓ הלומדים מקבלים יותר זמן מרצה.
- ✓ הכיתה יכולה להפוך לקהילת למידה שיתופית.
- ✓ בזכות הלמידה המקדימה טרם ההגעה לכיתה, המפגש הכיתתי הופך לפעיל וחברתי והלמידה משמעותית יותר.
- ✓ הלמידה המקדימה מקטינה את ההטרוגניות בקרב הלומדים.
- ✓ המוכנות של הלומדים הופכת את תוכן השיעור לפחות מנוכר וכבר מחובר לידע קודם.
- ✓ יש שיפור בהספקים של הלמידה בקורס.

תכנון פעילות כיתה הפוכה

- א. המרצה ממפה את תכני הלמידה ומבחין.ה בין תכנים הרצאתיים (מע"מ – מרצה עם מצגת) לבין חלקים של למידה פעילה (תרגול, מענה על שאלות, דיונים, ביצוע משימות).
- ב. מכינים חומר ללמידה עצמית של הסטודנטים כמבוא לשיעור. כדאי לתת לסטודנטים בחירה בין שניים או שלושה מקורות: סרטון, ספר הלימוד, אנציקלופדיה או מאמר. שימו לב: אין צורך שכל המידע יופיע בכל המקורות. דווקא המגוון יכול להיות מעניין יותר בשיעור. אם חסר מידע בסיסי, נשלים אותו בשיעור.
- ג. מבססים את השיעור בכיתה על שאלה גדולה שכדי לענות עליה יש צורך במידע שלמדו בבית ובמידע נוסף שנלמד בכיתה.
- ד. במהלך הפעילות בכיתה המרצה יכול לקיים עם הסטודנטים דיונים מעמיקים ולהציג בפניהם שאלות על החומר שלמדו באופן מקוון. כמו כן, הוא יכול להפעיל אותם בביצוע מטלות ליישום החומר שלמדו, להערכה ולסינתזה של מושגי הקורס ולפיתוח יכולות ומיומנויות. פעילויות שכאלה הן למשל פתרון בעיות, עבודת מעבדה או פרויקט, עבודת סטודיו של פיתוח מוצרים, ניתוח של מסמכים והערכת עמיתים. חשוב שפעילויות הלמידה השונות תהיינה משמעותיות ומאתגרות.

איך זה נראה?

בהוראה-למידה משולבת

החלק של הלמידה העצמית מתבצע בלמידה מרחוק א-סינכרונית – החלקים ההרצאתיים עוברים לסרטוני וידאו בהם המרצה מצולם מעביר מע"מ ממוקד ומזוקק. הלומדים מחוייבים ללמוד את התוכן לפני המפגש הפרונטלי.

החלק של הכיתה נלמד במפגש פנים-אל פנים – המפגש בקמפוס מתבצע בלמידה דבורנית², ביחידים או בקבוצות.

במהלך עבודה עצמאית של הסטודנטים על מטלות, ביחידים או בקבוצות, רצוי שהמורה או אנשי צוות ההוראה יעברו בין הסטודנטים כדי לבדוק את פעולותיהם, להדריך אותם ולהשיב על שאלותיהם. אם המרצה מזהה בעיה חוזרת אצל סטודנטים אחדים, היא יכולה לעצור את עבודת כל הסטודנטים כדי לספק לכולם הסבר על הבעיה, ואז לאפשר להם להמשיך. הסטודנטים אחראים לתהליך הלמידה שלהם ומתמודדים בעצמם ובחברותא עם פתרון בעיות. רצוי לסיים את המפגש בפעילות שתיצור קשר לחומר המקוון הבא שעליהם ללמוד.

בהוראה-למידה מרחוק היברידית

החלק של הלמידה העצמית מתבצע בלמידה מרחוק א-סינכרונית. החלק של הכיתה נלמד במפגש מקוון סינכרוני באמצעות זום.

כלים דיגיטליים אפשריים

כלים למפגש א-סינכרוני

- ✓ פורום
- ✓ אננוטו

כלים למפגש סינכרוני

- ✓ ZOOM
- ✓ כלים שמאפשרים ליצור סרטונים ולשתף אותם כגון TikTok, WhatsApp, Flipgrid

טיפים של אלופים

- ✓ לשלב באתר הקורס סרטונים או קטעים קצרים ומעוררי עניין בנושא שבו עוסק השיעור, ולצרף שאלות מנחות כדי להפוך את הצפייה לפעילה.
- ✓ לעקוב אחר ביצוע שלב א ולעודד את הלומדים לבצע אותו במהלך השבוע כדי שלא ייווצר מצב שמרבית הקבוצה לא בקיאה בחומר.
- ✓ ייתכן שיחידת לימוד תכלול מספר סבבים של למידה מקדימה א-סינכרונית ומפגש סינכרוני המתבסס עליה.
- ✓ לשלב מבדקי סף שהלומדים חייבים לבצע לפני הגעה למפגש הפרונטלי.
- ✓ חשוב שבמהלך המפגש הסינכרוני הכיתתי הסטודנטים יהיו פעילים והמורה יפעל כמנחה. למשל: לחלק את הלומדים לקבוצות שיבצעו משימה בכלים שיתופיים בחדרי זום, או להפעיל אותם במשחק דיגיטלי ובעקבות הפעילות לערוך דיון משותף.
- ✓ חשוב שהפעילויות בזמן המפגש הכיתתי תהיינה מגוונות באופיין, שתערבנה את הלומדים בחשיבה ברמה גבוהה וביקורתית ושתהיינה קשורות לחומר המקוון שהסטודנטים למדו לקראת השיעור.
- ✓ במפגש הסינכרוני המסכם הלומדים יכולים להציג תוצרים או תובנות בעקבות המשימות שביצעו. לשם כך ניתן להיעזר בכלים דיגיטליים שיתופיים.
- ✓ לתת משקל יחסי רב יותר למטלות המוגשות על-ידי הסטודנטים במהלך הלמידה, כך שמתקבלת למידה פעילה ומשמעותית המתבצעת ומוערכת במהלך כל הקורס. זאת

² למידה דבורנית- תהליכי למידה בהם הלומד מתנהג כדבורה: לומד פעיל, אשר מבצע מניפולציה על החומר, כפי שהדבורה מבצעת מניפולציה ובתהליך ההתמרה הופכת צוף לדבש.

להבדיל מדגם המע"מ (מרצה עם מצגת) שבו יש מלמדה על בסיס הרצאה פרונטלית שמוערכת רק בסוף הקורס. ✓
הלומדים בכיתה הפוכה נדרשים לקחת אחריות גדולה יותר על תהליכי הלמידה וזהו שינוי הרגל לא פשוט. התקשורת ההסברתית הכרחית כדי להבטיח את אימוץ השיטה על-ידי כל הצדדים. כדי להבטיח את היציבות של השיטה, כך שלא תהיה אירוע חד פעמי, צריך להקדיש זמן ולבקש מהלומדים לנתח ביחד ולהביע דעה על ההתנסויות שלהם.

מה עלול לקרות אם לא עושים את זה נכון? !

- × הלומדים לא מבצעים את הלמידה המקדימה, או חלק מהם לא מבצעים את הלמידה המקדימה.
- ↓
- × המרצה נאלץ לעבור למע"מ (מרצה עם מצגת) כדי להשלים ללומדים אלו את הפער שנוצר להם.
- × הלומדים שכן ביצעו למידה מקדימה רואים שזה לא משתלם ולכן מפסיקים גם הם את הלמידה המקדימה.